

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพของบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ในด้านความรู้และทักษะ ด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์และบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ต่อคุณภาพของบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ควรพัฒนา

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทางไกล คุณลักษณะของบัณฑิตที่สังคมต้องการ คุณลักษณะของบัณฑิตตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ทักษะสำหรับบุคคลในศตวรรษที่ 21 นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

เป็นการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ ข้อ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- **ประชากร** ประชากรสำหรับการศึกษาในช่วงนี้ประกอบด้วยบุคคล 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 บัณฑิตระดับปริญญาโทและเอกจากทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ซึ่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2558 - 2559 และอาศัยอยู่ในทุกภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ รวมทั้งกรุงเทพมหานคร

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตในกลุ่มที่ 1

กลุ่มที่ 3 คณาจารย์จากสาขาวิชาต่างๆ ทั้ง 12 สาขาวิชาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

กลุ่มที่ 4 บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชที่ทำงานเกี่ยวข้องกับทำให้บริการสนับสนุนการศึกษาแก่นักศึกษบัณฑิตศึกษา ได้แก่ สำนักบัณฑิตสำนักบริการการศึกษา สำนักบรรณสารสนเทศ ศูนย์สารสนเทศและศูนย์วิทย์พัฒนา (10 แห่ง)

- **กลุ่มตัวอย่าง** ผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 บัณฑิตระดับปริญญาโทและเอกจากทุกสาขาวิชาของมหาวิทยาลัย ซึ่งสำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2558-2559 และอาศัยอยู่ในทุกภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ มีจำนวน 1,100 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (ตามตารางสุ่มกลุ่มตัวอย่างของ Yamane,1967) ควรจะเป็น 378 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็น 380 คน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายจากบัณฑิตปริญญาโทและเอกของทุกสาขาวิชาที่มาเข้าร่วมพิธีพระราชทานปริญญาบัตร

นอกจากนั้นผู้วิจัยเลือกบัณฑิตจากแต่ละสาขาวิชา แบบเจาะจง สาขาวิชาละ 3 คน รวม 36 คน เพื่อทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ผู้บังคับบัญชาของบัณฑิตในกลุ่มที่ 1 ผู้วิจัยขอผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างของบัณฑิตที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ในกลุ่มที่ 1 จำนวน 380 คน ให้เป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้บัณฑิต

นอกจากนั้นผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงผู้ใช้บัณฑิต 30 คน เพื่อสัมภาษณ์เพิ่มเติม

กลุ่มที่ 3 คณาจารย์ที่สอนระดับบัณฑิตศึกษาของสาขาวิชาต่างๆ ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งมีประมาณ 200 คน

ผู้วิจัยสุ่มคณาจารย์ ตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละสาขาวิชาให้ได้กลุ่มตัวอย่างคณาจารย์ 80 คน

กลุ่มที่ 4 บุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บุคลากรจากหน่วยงานต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดบริการสนับสนุนการศึกษา ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงบุคลากรมาหน่วยงานละ 10 คน จาก 4 หน่วยงาน สำหรับบุคลากรของศูนย์วิทย์พัฒนา 10 ศูนย์ สุ่มมาศูนย์ฯ ละ 3 คน ได้ 30 คน รวมกลุ่มตัวอย่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งหมด 70 คน

รวมกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 กลุ่ม = 416+410+80+70 = 976 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสอบถาม 4 ชุด สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่ม และแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ใช้บัณฑิต และแบบสัมภาษณ์บัณฑิตเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม

แบบสอบถามสำหรับผู้ใช้บัณฑิตประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความสำคัญของความรู้และทักษะต่อการปฏิบัติงาน และความพึงพอใจในความรู้และทักษะของบัณฑิต ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้และทักษะของบัณฑิตที่ยังควรต้องพัฒนา

ส่วนแบบสอบถามสำหรับบัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ความรู้และทักษะของบัณฑิตที่ควรต้องพัฒนา แบบสอบถามมีลักษณะเป็น rating scale 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด เครื่องมือมีการหาคุณภาพโดยการทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้หลายวิธีประกอบด้วย แจกแบบสอบถามแก่บัณฑิตที่มาสมัครรับปริญญา เพื่อฝากแบบสอบถามไปให้ผู้ใช้บัณฑิตตอบและส่งกลับทางไปรษณีย์ ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต รวมทั้งการขอความอนุเคราะห์จากเจ้าหน้าที่ศูนย์วิทยพัฒนา 10 แห่งทั่วประเทศให้ช่วยแจกแบบสอบถามและรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิต ส่วนข้อมูลจากคณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปยังสาขาวิชาและหน่วยงานของกลุ่มตัวอย่างโดยตรง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน แล้วทำการวิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนคำถามปลายเปิดและผลจากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนาบัณฑิต

ขั้นนี้ประกอบด้วยขั้นตอนย่อยๆ 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

3.1 การสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นร่างแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิต

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ขั้นที่ 1) และข้อมูลจากการวิจัยภาคสนามจากทุกกลุ่มตัวอย่าง (ในขั้นที่ 2) มาสังเคราะห์ จัดทำเป็นร่างแนวทางการพัฒนา นักศึกษาระดับปริญญาโทและเอก

3.2 การจัดสัมมนารับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับระบบการศึกษาทางไกล 10 ปีขึ้นไป โดยประกอบด้วยผู้บริหาร อาจารย์ นักวิชาการและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 10 ท่าน แล้วเชิญเข้าร่วมสัมมนาเพื่อประเมินและให้ข้อเสนอแนะต่อร่างแนวทางการพัฒนานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยจัดสัมมนา 1 วัน

3.3 ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาบัณฑิตตามข้อเสนอแนะที่ได้รับ ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแนวทางการพัฒนาบัณฑิตในรายละเอียดแต่ละด้าน ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วจัดทำเป็นรายงานวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพของบัณฑิตระดับปริญญาโทและเอก

1.1 ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพของบัณฑิตระดับปริญญาโทและเอกของ มสธ.

ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อความสำคัญของความรู้และทักษะ 5 กลุ่ม ต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตระดับปริญญาโทและเอกของ มสธ. และความพึงพอใจต่อความรู้และทักษะเหล่านั้นในบัณฑิต มสธ.

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่า ความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต ในระดับมาก ทุกกลุ่ม โดยกลุ่มที่ได้คะแนนมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล รองลงมาคือ ความสามารถทางวิชาชีพ ในด้านความพึงพอใจผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะทั้ง 5 กลุ่มของบัณฑิต ในระดับมาก ทุกกลุ่ม โดยกลุ่มที่ได้รับความพึงพอใจมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล รองลงมาคือ ความสามารถทางวิชาชีพ และ ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน เท่ากัน โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจ อยู่ระดับน้อยที่สุดทุกกลุ่ม

เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มและในรายประเด็น พบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่า ทุกประเด็นมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานในระดับมาก โดยเรียงลำดับ คือ ทักษะการรู้ข้อมูลข่าวสาร ทักษะการคิดคำนวณ และความเข้าใจในภาษาอังกฤษ ตามลำดับ สำหรับความพึงพอใจมีทั้งระดับมากและปานกลาง ที่ได้รับความพึงพอใจปานกลางคือ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูดและด้วยการเขียน ประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยความสำคัญมากกว่าประเด็นอื่นๆ

คือ ทักษะการรู้ข่าวสารข้อมูล รองลงมาคือ ทักษะ ICT และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะ ทั้ง 2 ประเด็นของบัณฑิต ในระดับมาก

กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ทักษะกลุ่มนี้ ทั้งใน ภาพรวมและรายด้าน มีความสำคัญต่อการทำงานในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อทักษะกลุ่มนี้ ในภาพรวมและรายด้านของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก มีค่าความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย ทักษะกลุ่มนี้ด้านที่ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่ามีค่าความสำคัญมาก โดยมี ค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ คือ ทักษะความร่วมมือ และมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ในระดับมาก โดย ความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด ด้านที่ได้ค่าเฉลี่ย ความสำคัญรองลงมา คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และมีความพึงพอใจต่อทักษะ ด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญและความพึงพอใจมีค่า ในระดับน้อยที่สุด รองลงมาอีกคือ ทักษะการสรุปความ ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่ามีค่าความสำคัญระดับมาก และมีความพึงพอใจระดับมากเช่นกัน

กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ทักษะกลุ่มนี้ทั้งใน ภาพรวมและรายด้าน มีความสำคัญต่อการทำงานของบัณฑิตในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อ ทักษะกลุ่มนี้ของบัณฑิต มสธ. ในภาพรวมและรายด้านในระดับมาก ค่าความแตกต่างระหว่าง ความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาด้านย่อยๆ พบว่า ด้านที่ผู้ใช้ บัณฑิตให้ความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความพึงพอใจต่อทักษะด้าน นี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก ความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจมีค่าระดับ น้อย รองลงมาคือ ด้านความรับผิดชอบ และมีความพึงพอใจต่อทักษะด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ใน ระดับมาก และความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด รองลงมา คือ ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่า มีความสำคัญระดับมากและมีความพึงพอใจ ระดับมากเช่นกัน

กลุ่มทักษะการจัดระบบงาน ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ทักษะในกลุ่มนี้ทั้งใน ภาพรวมและรายด้าน มีความสำคัญในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ของบัณฑิต มสธ. ในภาพรวมและรายด้านในระดับมาก ความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจต่อ ทักษะนี้ อยู่ในระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาด้านย่อยๆ พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตให้ความสำคัญด้านการ บริหารเวลา โดยมีค่าเฉลี่ยระดับมากสูงกว่าด้านอื่นๆ และความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อด้านนี้อยู่ ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด ด้านที่ ได้รับค่าเฉลี่ยความสำคัญรองลงมา คือ ทักษะการจัดระบบและการวางแผน และผู้ใช้บัณฑิตมีความ พึงพอใจต่อทักษะด้านนี้ของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่างความสำคัญกับ

ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย รองลงมาอีก คือ ทักษะการตัดสินใจ ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่ามี ความสำคัญระดับมาก และมีความพึงพอใจระดับมากเช่นกัน

กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ความรู้และทักษะใน กลุ่มนี้ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน มีความสำคัญในระดับมาก และมีความพึงพอใจต่อความรู้และ ทักษะกลุ่มนี้ โดยภาพรวมและรายด้านของบัณฑิต มสธ. ในระดับมาก โดยความแตกต่างระหว่าง ความสำคัญกับความพึงพอใจมีค่าระดับน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาด้านย่อยๆ พบว่า ด้านที่ได้รับ ความสำคัญระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ คือ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่ ได้รับสู่การปฏิบัติงาน ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ในระดับมาก โดยความแตกต่าง ระหว่างความสำคัญกับความพึงพอใจมีค่าระดับน้อยที่สุด ด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยความสำคัญระดับมาก รองลงมา คือ กฎระเบียบและนโยบายของหน่วยงาน และผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อทักษะนี้ใน ระดับมาก รองลงมาอีกคือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่ามี ความสำคัญต่อการ ปฏิบัติงานของบัณฑิตระดับมาก และมีความพึงพอใจมากเช่นกัน

2. ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของ มสธ. ต่อคุณภาพบัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ที่ยังควรต้องพัฒนา

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต

จากการสอบถามผู้ใช้บัณฑิตว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ยังควรต้อง ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม อีกหรือไม่อย่างไร ผลปรากฏว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความ คิดเห็นว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ควรมีการพัฒนาความรู้และทักษะใน 4 กลุ่ม ในระดับ ปานกลาง เรียงตามลำดับคือ ทักษะพื้นฐานและความสามารถทางวิชาชีพ ส่วนทักษะการจัด ระบบงาน และ ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน เท่ากัน ส่วนกลุ่มที่ควรพัฒนาระดับน้อยคือ ทักษะ ความสามารถส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายกลุ่มพบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควร พัฒนาบัณฑิต มสธ. ในปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยควรพัฒนามากกว่า ประเด็นอื่น คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด รองลงมาคือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการ เขียน และ ความเข้าใจในภาษาอังกฤษ ตามลำดับ

กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ในระดับ ปานกลางทุกประเด็น ประเด็นที่ได้ค่าเฉลี่ยควรพัฒนามากกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการคิด

สร้างสรรค์และนวัตกรรม รองลงมาคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และ ทักษะการสรุปความ และ ทักษะการค้นคว้าข้อมูล เท่ากัน

กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ต่อทักษะกลุ่มนี้ในระดับน้อยทุกประเด็น ยกเว้น ความรับผิดชอบ ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาระดับปานกลาง รองลงมาควรพัฒนาระดับน้อย ได้แก่ ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างภาษาต่างวัฒนธรรม รองลงมาคือ ความสามารถในการปรับตัว : ยืดหยุ่น และ ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ ตามลำดับ

กลุ่มทักษะการจัดระบบการงาน ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ต่อทักษะในกลุ่มนี้ในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการเป็นผู้นำ รองลงมาคือ ทักษะการจัดระบบและวางแผน และ ทักษะการตัดสินใจ ตามลำดับ

กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่าควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. ต่อทักษะในกลุ่มนี้ในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการงานในระดับสากล รองลงมาคือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ ตามลำดับ

ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ใช้บัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตยังมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในภาพรวมของบัณฑิต มสธ. ว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกที่จบจาก มสธ. มีความคล้ายคลึงกับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยอื่นมากที่สุด รองลงมาเห็นว่า ดีกว่ามหาวิทยาลัยอื่นๆ หากมีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานระหว่างบัณฑิต มสธ. กับบัณฑิตมหาวิทยาลัยอื่น ผู้ใช้บัณฑิตมากกว่าครึ่งระบุว่าน่าจะเลือกบัณฑิตจาก มสธ. และรองลงมาระบุว่า เลือกแน่นอน ส่วนความรู้และทักษะที่เสนอแนะว่า ควรพัฒนาบัณฑิต มสธ. เพิ่มเติม ได้แก่ ทักษะเฉพาะทางอาชีพ ทักษะการประสานงาน และ ทักษะการเผชิญปัญหา

2.2 ความคิดเห็นของบัณฑิต

จากการสอบถามบัณฑิตเกี่ยวกับความรู้และทักษะที่บัณฑิตยังควรต้องพัฒนา ผลปรากฏดังนี้ บัณฑิตมีความคิดเห็นว่ายังควรต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม ในระดับปานกลาง โดยกลุ่มที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล รองลงมาคือ ทักษะการจัดระบบงาน

เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม มีผลดังนี้ ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด รองลงมาคือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน และความเข้าใจภาษาอังกฤษ ตามลำดับ

ในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม รองลงมาคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และ ทักษะการวิเคราะห์ ตามลำดับ

ในกลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ มี 3 ประเด็นเท่ากัน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต และการพึ่งพาตนเอง

ในกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน บัณฑิตมีความเห็นว่าพวกเขาควรได้รับการพัฒนาในระดับปานกลางทุกประเด็น โดยประเด็นที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รองลงมาคือ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ และความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของหน่วยงาน

นอกจากนั้น จากการสอบถามถึงความรู้และทักษะด้านอื่นๆ บัณฑิตเสนอความรู้และทักษะต่อไปนี้ได้แก่ ภาษาอังกฤษ (ทั้งพูด อ่าน เขียน) เทคนิคเฉพาะด้าน บุคลิกภาพ ทักษะวิชาชีพ ทักษะการประกอบธุรกิจ เป็นต้น

สำหรับวิธีการในการพัฒนาความรู้และทักษะในกลุ่มข้างต้น รวมทั้งความรู้และทักษะอื่นๆ บัณฑิตเสนอหลายวิธี ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษาเพิ่มเติม ในชุดวิชา การฝึกปฏิบัติในชุดวิชาฝึกฝนด้วยตนเอง การศึกษาดูงาน การฝึกงาน การจัดทำสื่อต่างๆ ให้ศึกษา เป็นต้น

สิ่งที่บัณฑิตได้รับการปลูกฝังจากมหาวิทยาลัยมากที่สุด คือ การวิเคราะห์วางแผน มนุษยสัมพันธ์ คุณธรรม ความมุ่งมั่นอดทน การคิดอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

2.3 ความคิดเห็นของคณาจารย์

คณาจารย์มีความคิดเห็นว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะใน 5 กลุ่ม ในระดับมาก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะพื้นฐาน และ กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ส่วนกลุ่มที่เหลือ 3 กลุ่ม เห็นควรพัฒนาระดับน้อย คือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล ทักษะการจัดระบบงาน และ ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน

เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มพบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน คณาจารย์เห็นว่าควรพัฒนาระดับมาก 5 ประเด็น และระดับปานกลาง 1 ประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน รองลงมาคือ ความเข้าใจในภาษาอังกฤษด้วยการพูด และ ทักษะการรู้ข้อมูลข่าวสาร ตามลำดับ

ในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ คณาจารย์เห็นว่าควรพัฒนามาก 5 ประเด็น และปานกลาง 1 ประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยการพัฒนาสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการสรุปความ รองลงมาคือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตามลำดับ

ในกลุ่มความสามารถส่วนบุคคล คณาจารย์มีความเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมาก 1 ประเด็น นอกจากนั้นควรพัฒนาระดับปานกลาง โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ (หรือระดับมาก) คือ ความรับผิดชอบ รองลงมาในระดับปานกลาง คือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างภาษาและต่างวัฒนธรรม และ การพึ่งพาตนเอง

ในกลุ่มทักษะการจัดระบบงาน คณาจารย์มีความเห็นว่าควรพัฒนาระดับมาก 1 ประเด็น และปานกลาง 5 ประเด็น ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ (หรือระดับมาก) คือ ทักษะการผลิตผลงาน รองลงมา (ควรพัฒนาปานกลาง) คือ การบริหารเวลา และ ทักษะการจัดระบบและวางแผน ตามลำดับ

ในกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน คณาจารย์มีความเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมาก 2 ประเด็น และระดับปานกลาง 3 ประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานของงานในระดับสากล รองลงมาคือ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามลำดับ

นอกจากนั้น ยังมีความรู้และทักษะที่คณาจารย์เสนอเพิ่มเติม ได้แก่ ทักษะภาษาอังกฤษ การคิดค้นคว้า และการนำเสนองาน

ส่วนวิธีการในการพัฒนาความรู้และทักษะ คณาจารย์เสนอหลายวิธี ได้แก่ การเพิ่มเติมเนื้อหาในชุดวิชาแล้วให้ศึกษาจากชุดวิชา เพิ่มในการฝึกอบรมประสบการณ์วิชาชีพ จัดฝึกอบรมเพิ่มเติม จัดทำสื่อเสริมให้ความรู้ ให้ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ ศึกษาด้วยตนเอง และให้ฝึกฝนระหว่างการทำงาน

2.4 ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความเห็นว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ควรได้รับการพัฒนาทักษะทั้ง 5 กลุ่ม ในระดับมากทุกกลุ่ม โดยกลุ่มที่ได้ค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ความสามารถทางวิชาชีพ รองลงมาคือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล

เมื่อพิจารณาแต่ละกลุ่มพบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน บุคลากรเห็นว่าควรพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน รองลงมาคือ ความเข้าใจในภาษาอังกฤษ และการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด เท่ากับ ทักษะ ICT ตามลำดับ

ในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ บุคลากรเห็นว่าบัณฑิตควรได้รับการพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะสรุปความ รองลงมาเท่ากัน 3 ประเด็น คือ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และ ทักษะการวิเคราะห์

ในกลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล บุคลากรเห็นว่าบัณฑิตควรได้รับการพัฒนาในระดับมากทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ความสามารถทำงานร่วมกับคนต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม รองลงมาคือ ความซื่อสัตย์สุจริต และความรับผิดชอบตามลำดับ

ในกลุ่มทักษะการจัดระบบงาน บุคลากรเห็นว่าควรพัฒนาระดับมากทุกประเด็นโดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการจัดระบบและการวางแผน รองลงมาคือ ทักษะการตัดสินใจ และ ทักษะความเป็นผู้นำ ตามลำดับ

ในกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน บุคลากรเห็นว่าควรพัฒนาระดับมากทุกประเด็น ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าประเด็นอื่นๆ คือ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ รองลงมาคือ ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบของหน่วยงาน ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานของงานในระดับสากล ตามลำดับ

นอกจากนี้ ยังมีความรู้และทักษะที่บุคลากรเสนอเพิ่มเติม ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม ทักษะการควบคุมอารมณ์และทักษะสังคม และ ทักษะการสื่อสารภายในองค์กร

ส่วนวิธีการในการพัฒนาความรู้และทักษะ บุคลากรเสนอหลายวิธี ได้แก่ การจัดฝึกอบรมระยะสั้น การบรรจุในชุดวิชาที่เรียน จัดสอนออนไลน์ ฝึกในระหว่างการฝึกอบรม ประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตปริญญาโทและปริญญาเอกของ มสธ. ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

แนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตปริญญาโทและปริญญาเอกของ มสธ. ประกอบด้วยประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา วิธีการในการพัฒนา และช่วงเวลาในการพัฒนา ซึ่งเป็นการพัฒนาตลอดระยะเวลาของการศึกษา ตั้งแต่แรกเข้าจนสำเร็จการศึกษา โดยประกอบด้วย 4 ช่วงเวลา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ช่วงการปฐมนิเทศ ในการปฐมนิเทศศึกษาระดับปริญญาโทและเอกนั้น ประเภทความรู้และทักษะที่จะพัฒนานักศึกษาในช่วงนี้ คือ ความรู้เบื้องต้นใน 2 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการเรียนในระบบการศึกษาทางไกล และ ทักษะการแสวงหาความรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่วนวิธีการในการให้ความรู้ นั้น ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ CD/VCD การอบรมโดยวิทยากร และสื่อออนไลน์

หลังจากการปฐมนิเทศแล้ว เมื่อนักศึกษาเข้าสู่ระบบการเรียนจึงเริ่มให้ความรู้และส่งเสริมความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม ในอีก 3 ช่วงเวลา ดังนี้

2) ช่วงเริ่มศึกษา ช่วงเริ่มศึกษาประเภทของความรู้และทักษะที่จะพัฒนานักศึกษา คือ ความรู้และทักษะในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย การให้ความรู้ภาษาอังกฤษทั้งด้านการอ่าน เขียน ฟัง พูด ความเข้าใจภาษาอังกฤษ รวมทั้ง ทักษะการเรียนในระบบการศึกษาทางไกล ทักษะ ICT และทักษะการแสวงหาความรู้ ค้นคว้าความรู้ ส่วนวิธีการให้ความรู้และทักษะในกลุ่มนี้ คือ การผลิตเป็นชุดพื้นฐานให้เรียน ซึ่งประกอบไปด้วย สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อหลัก สื่อ e-learning และการสัมมนาเสริมเป็นสื่อเสริม

3) ช่วงระหว่างศึกษา ช่วงระหว่างศึกษาประเภทของความรู้และทักษะที่จะพัฒนานักศึกษาในช่วงนี้ คือ ความรู้และทักษะในอีก 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล กลุ่มทักษะการจัดระบบงาน และกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน รวมทั้งเพิ่มกลุ่มความรู้และทักษะด้านอื่นๆ ซึ่งวิธีการหรือสื่อในการปลูกฝังความรู้และทักษะในแต่ละด้านย่อยๆ จะใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย เช่น จัดทำเป็นชุดวิชาใหม่ให้ศึกษา สอดแทรกในชุดวิชาที่มีอยู่แล้ว ทำเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ CD/VCD สื่อออนไลน์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ จัดอบรมระยะสั้น จัดกิจกรรมในการสัมมนาเสริม เป็นต้น

4) ช่วงก่อนสำเร็จการศึกษา ในช่วงก่อนสำเร็จการศึกษา นี้ ประเภทของความรู้และทักษะที่จะพัฒนานักศึกษา คือ ความรู้และทักษะใน 4 กลุ่ม ที่ได้พัฒนานักศึกษาในช่วงระหว่างศึกษา อาจนำบางด้านที่ต้องการเน้นมาให้ความรู้ ทักษะ เพิ่มเติมในช่วงนี้ซ้ำอีก เช่น กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ ได้แก่ ทักษะการสรุปความคิดรวบยอด ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา กลุ่มทักษะการจัดระบบการงาน ได้แก่ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการจัดระบบและวางแผน ทักษะการตัดสินใจ ฯลฯ กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ ทักษะเหล่านี้นำมาให้เพิ่มเติมในช่วงก่อนสำเร็จการศึกษาอีก เพราะจำเป็นต้องนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ส่วนวิธีการหรือสื่อใช้หลายวิธี ได้แก่ สอดแทรกไปในชุดวิชาที่ต้องศึกษาในภาคการศึกษาท้ายๆ จัดอบรมระยะสั้น จัดทำเป็นสื่อออนไลน์ ให้ศึกษา จัดในกิจกรรมประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อความรู้และทักษะของบัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ.

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะพื้นฐาน กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล กลุ่มทักษะการจัดระบบงาน และกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตปริญญาโทและเอกระดับมากทุกกลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่ได้รับความสำคัญมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ ทักษะความสามารถส่วนบุคคล (ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน และด้านที่ได้รับความสำคัญมากตามลำดับ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น) รองลงมาคือ กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ (ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน และด้านที่ได้รับความสำคัญมากกว่าด้านอื่นๆ คือ ทักษะความร่วมมือ รองลงมาคือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และทักษะการสรุปความตามลำดับ)

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ในการปฏิบัติงานใดๆ ก็ตาม ความสามารถส่วนบุคคลนั้นมีความสำคัญมาก ถึงแม้บุคคลนั้นๆ จะมีความรู้ความสามารถมากเพียงใด แต่บุคคลนั้นปราศจากความซื่อสัตย์ ปราศจากความรับผิดชอบ ความรู้หรือทักษะที่มีอยู่ก็จะไม่เกิดผลอันใด จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ใช้บัณฑิตพบว่า ส่วนใหญ่เน้นเรื่องความซื่อสัตย์และความรับผิดชอบเป็นอันดับแรก โดยให้เหตุผลว่า ความรู้และทักษะเป็นเรื่องที่สามารถฝึกเพิ่มเติมได้ ผลการวิจัยส่วนนี้สอดคล้องกับ ดิฐา แสงวัฒนะชัย และ เมธี พิริยการนนท์ (2557) ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการด้านคุณลักษณะของบัณฑิตและความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรสถาปัตยกรรมผังเมือง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาสถาปัตยกรรมผังเมือง 442 หน่วยงาน ผลการศึกษาในส่วนของการต้องการด้านคุณลักษณะของบัณฑิตพบว่า ด้านที่ผู้ใช้บัณฑิตมีความต้องการมากเป็นอันดับต้นๆ คือ ความมีวินัย ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม นอกจากนั้น ผลการวิจัยในส่วนนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Velde, Christien (2009) ซึ่งได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อศักยภาพของบัณฑิตและแนวโน้มของทักษะที่คาดหวัง โดยทำการศึกษากับวิทยาลัยวิชาชีพชั้นสูงในนครเซี่ยงไฮ้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ทักษะต่อไปนี้มีสำคัญมากที่สุด ทักษะคิดในทางบวก พฤติกรรมในทางบวก เช่น ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ การปรับตัว ความสามารถในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูดและเขียน และความยืดหยุ่นที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจระดับมากต่อความรู้และทักษะทั้ง 5 กลุ่ม ของบัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ทั้งในภาพรวมและรายประเด็นย่อย สำหรับรายประเด็นย่อยผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจระดับมาก 27 ประเด็น และพึงพอใจปานกลาง 2 ประเด็นย่อย คือ ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูดและการเขียน

การที่ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจระดับมากต่อความรู้และทักษะส่วนใหญ่ของบัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. นั้น อาจเป็นเพราะว่า มหาวิทยาลัยได้จัดการศึกษาโดยการศึกษาทางไกลอย่างมีระบบตามหลักการของการจัดการศึกษาทางไกล ซึ่งให้ไว้โดยนักการศึกษาหลายๆ ท่าน ได้แก่ McKenzie and others (1975), Perry (1977), Daniel and others (1982), Keegan (1986), Holmberg (1989) ซึ่งสรุปหลักการได้ว่า ในการจัดการศึกษาทางไกลนั้นสถาบันผู้จัดจะต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ความต้องการของสังคมและกลุ่มเป้าหมายก่อน จากนั้นจึงทำการพัฒนาหลักสูตร และพัฒนาสื่อต่างๆ เพื่อที่จะถ่ายทอดเนื้อหาความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียนสื่อต่างๆ ต้องเสร็จสมบูรณ์ก่อนแล้วจึงจะจัดส่งไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อศึกษาด้วยตนเอง หลังจากนั้นจึงเป็นการประเมินผล มสธ. ได้ปฏิบัติตามหลักการดังกล่าวทุกขั้นตอน และในแต่ละขั้นตอนได้เชิญผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญมามีส่วนร่วม เช่น ในขั้นการพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยได้เชิญผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องมาร่วมพัฒนา เพื่อให้หลักสูตรมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม นอกจากความเหมาะสมในด้านเนื้อหาแล้ว ในด้านคุณลักษณะของบัณฑิต มหาวิทยาลัยยังนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติสำหรับบัณฑิตปริญญาโทและปริญญาเอกมาบรรจุในหลักสูตรด้วย ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ในด้านคุณธรรมจริยธรรม จะเน้นความมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ การยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่น

เมื่อพัฒนาหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว มหาวิทยาลัยจะดำเนินการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ซึ่งได้เชิญผู้รู้ผู้ชำนาญมาช่วยผลิตอีกเช่นเดียวกัน เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนการสอนทางไกล สื่อที่ผลิตขึ้นมาต้องง่ายต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเมื่อจัดการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยได้จัดส่งสื่อไปให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง และจัดบริการช่วยเหลือการเรียนในลักษณะต่างๆ เช่น การสอนเสริม การแนะแนวให้คำปรึกษา การบริการแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

จากนั้นขั้นตอนและกระบวนการจัดการศึกษาทางไกลดังกล่าวข้างต้นของมหาวิทยาลัย จึงทำให้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความรู้และทักษะต่างๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างครบถ้วน จึงทำให้ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจระดับมากตามผลของการวิจัย

นอกจากนั้น ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับ Department of Education Australia (2014) ซึ่งได้ตั้งที่มหาวิทยาลัยทำการวิจัยผลของการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษาในออสเตรเลียเทียบกับความต้องการของนายจ้าง กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยบัณฑิตจาก 4 มหาวิทยาลัย จำนวน 2,980 คน และนายจ้าง 536 คน โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า นายจ้างของบัณฑิตให้คะแนนบัณฑิตสูงกว่าตัวบัณฑิตเองในทุกด้าน ในภาพรวม ร้อยละ 73.8 ของบัณฑิตระบุว่า เขาได้รับการเตรียมการจากมหาวิทยาลัยมาอย่างดีถึงดีมาก เพื่อการทำงานในปัจจุบัน ในขณะที่ร้อยละ 92.4 ของนายจ้างระบุว่า มีความมั่นใจมากต่อความรู้ความสามารถของบัณฑิตที่ทำงานกับเขา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้าน technical skills ร้อยละ 67.4 ของบัณฑิต และร้อยละ 85.1 ของนายจ้าง ระบุว่าบัณฑิตมีทักษะด้านนี้ระดับสูงถึงสูงมาก ในด้าน foundation skills ร้อยละ 82.7 ของบัณฑิต และร้อยละ 92.6 ของนายจ้าง ระบุว่าบัณฑิตมีทักษะด้านนี้ระดับสูงถึงสูงมาก ในด้าน adaptive skills ร้อยละ 82.4 ของบัณฑิต และร้อยละ 87.8 ของนายจ้าง ระบุว่าบัณฑิตมีทักษะด้านนี้ในระดับสูงถึงสูงมาก ในด้าน team work and interpersonal skills ร้อยละ 86.8 ของบัณฑิต และร้อยละ 94.7 ของนายจ้างระบุว่าบัณฑิตมีทักษะด้านนี้ระดับสูงถึงสูงมาก และด้าน employability skills ร้อยละ 90.3 ของนายจ้าง ระบุว่าบัณฑิตมีทักษะด้านนี้ระดับสูงถึงสูงมาก

2. ความรู้และทักษะที่บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ควรพัฒนาเพิ่มเติม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะแต่ละกลุ่มในระดับปานกลาง ยกเว้น กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ควรพัฒนาระดับน้อย ส่วนบัณฑิตมีความคิดเห็นคล้ายคลึงกับผู้ใช้บัณฑิต สำหรับคณาจารย์เห็นว่า ควรพัฒนากลุ่มที่ 1 (ทักษะพื้นฐาน) และกลุ่มที่ 2 (ความสามารถทางวิชาชีพ) ในระดับมาก ส่วนกลุ่มที่ 3 (ทักษะความสามารถส่วนบุคคล) กลุ่มที่ 4 (ทักษะการจัดระบบงาน) และกลุ่มที่ 5 (ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน) เห็นควรพัฒนาในระดับปานกลาง ส่วนบุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นว่า ควรพัฒนาในระดับมากทุกกลุ่ม

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในความรู้และทักษะแต่ละกลุ่มของบัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. อยู่แล้ว แต่ที่เห็นว่าควรพัฒนาระดับปานกลางนั้น อาจเนื่องมาจากว่ายังต้องการให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ส่วนอาจารย์และบุคลากรมีความคิดเห็นว่า ควรพัฒนาในระดับปานกลางถึงมาก อาจเป็นเพราะทั้งอาจารย์และบุคลากรอยู่ในฐานะสถาบันผู้ผลิตบัณฑิต จึง

ต้องการที่จะพัฒนาความรู้และทักษะของบัณฑิตให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพในการปฏิบัติงาน

เมื่อพิจารณาความรู้และทักษะในแต่ละกลุ่มที่บัณฑิตควรได้รับการพัฒนา ผลการศึกษาพบว่า ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน ทั้งผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นสอดคล้องกันว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกควรพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด การเขียน และความเข้าใจภาษาอังกฤษ การที่ผลการศึกษาปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากร ต่างเล็งเห็นว่า ทักษะภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และในอนาคตซึ่งสังคมโลกเป็นสังคมแบบไร้พรมแดน ดังนั้นความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับประเทศต่างๆ ด้วยภาษาอังกฤษจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้น ภาษายังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของบุคลากรในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำหรับความรู้และทักษะในกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ สรุปความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ว่า บัณฑิตควรได้รับการพัฒนาด้านทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะการสรุปความ และทักษะการค้นคว้าข้อมูล การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ทั้งผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต่างคำนึงถึงการทำงานในยุคปัจจุบันที่มีสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการนำความก้าวหน้าของเทคโนโลยีมาใช้มาก มีการแข่งขันกันสูง ผู้ทำงานหรือผู้ประกอบการต้องมีความรู้และทักษะต่างๆ พร้อม ทันทต่อเหตุการณ์ สามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์ สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรม สามารถวิเคราะห์และแก้ปัญหา จึงจะสามารถอยู่ในสภาวะของการแข่งขันได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และแม้แต่ตัวบัณฑิตเอง จึงเสนอความคิดเห็นว่า บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. ยังคงต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้

กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล ผู้ใช้บัณฑิตเห็นว่า บัณฑิต มสธ. ควรได้รับการพัฒนาระดับน้อย ส่วนบัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเห็นว่า ควรพัฒนาระดับปานกลางถึงมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสิ่งที่เสนอให้พัฒนาในลำดับต้นๆ ปรากฏว่าประกอบด้วยทักษะต่อไปนี้ คือ ความรับผิดชอบในการทำงานได้ทันเวลา ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างชาติต่างภาษา ความซื่อสัตย์สุจริต และการพึ่งพาตนเอง การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้ใช้บัณฑิต คณาจารย์ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และตัวบัณฑิตเองมีความเห็นว่า ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สุจริต เป็นทักษะที่บุคคลพึงมีก่อนที่จะมีความรู้หรือทักษะอื่นใด เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงการมีคุณธรรมจริยธรรมในตนของบุคคลคนนั้น ถือเป็นพื้นฐานของบุคคล สำหรับความสามารถใน

การทำงานร่วมกับคนต่างชาติต่างภาษานั้น เนื่องจากในสังคมปัจจุบันและอนาคต ประเทศต่างๆ มีการเชื่อมโยงติดต่อกันอย่างกว้างขวาง มีการเปิดเสรีทางการค้า มีการอพยพเคลื่อนย้ายของแรงงานจากประเทศอื่นๆ มาสู่ประเทศไทย และจากประเทศไทยสู่ประเทศอื่นๆ เพราะฉะนั้น บัณฑิตที่จะออกไปสู่โลกของอาชีพจะต้องสามารถที่จะปรับตัว สามารถที่จะทำงานกับคนต่างชาติต่างภาษาได้

กลุ่มทักษะการจัดระบบงาน เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่า ทักษะที่เสนอให้บัณฑิตปริญญาโทและเอกของ มสธ. พัฒนา ได้แก่ ทักษะการจัดระบบและการวางแผน ทักษะการผลิตผลงาน ทักษะการตัดสินใจ และทักษะการเป็นผู้นำ การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่างพิจารณาว่า ในการประกอบอาชีพการงานใดๆ ก็ตาม การจัดระบบการวางแผนงาน เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกๆ ถ้ามีการวางแผนที่ดีมีการจัดระบบที่ดี ย่อมทำให้งานประสบผลสำเร็จ และทักษะอีกประการหนึ่งที่สำคัญสำหรับการประกอบอาชีพก็คือ ทักษะการผลิตผลงาน ส่วนทักษะการตัดสินใจและทักษะการเป็นผู้นำนั้น เนื่องจากบัณฑิตปริญญาโทและปริญญาเอก เมื่อศึกษาสำเร็จไปส่วนใหญ่ต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะของการเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้างาน ดังนั้น ทักษะการตัดสินใจและทักษะการเป็นผู้นำจึงมีความจำเป็นแก่พวกเขา

กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเสนอแนะว่า บัณฑิตควรได้รับการพัฒนาในเรื่องมาตรฐานของการทำงานในระดับสากล ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต และทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้ในการปฏิบัติงาน การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเป็นเพราะผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องพิจารณาเห็นว่า การประกอบอาชีพในยุคปัจจุบันและอนาคตนั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงติดต่อกันอย่างกว้างขวางระหว่างประเทศ มิใช่การทำงานในประเทศเท่านั้น ดังนั้น การมีความรู้ในเรื่องมาตรฐานการทำงานหรืออาชีพแต่ละอย่างในระดับสากล จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่บัณฑิตควรรู้ นอกจากนั้น ในสังคมโลกปัจจุบันทุกคนต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องแสวงหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อให้ตามทันกับความเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติงานนั้น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกยุคทุกสมัย บัณฑิตที่จบการศึกษาไปแล้วควรสามารถที่จะนำความรู้ที่เล่าเรียนมาไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม ตลอดจนสามารถแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และนำความรู้ที่แสวงหาเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องนั้น ไปประยุกต์ใช้กับการทำงานได้อย่างเหมาะสม

ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นที่ผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเสนอให้บัณฑิตพัฒนาความรู้และทักษะในกลุ่มต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนั้น ความรู้และทักษะเหล่านี้สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนตามกรอบความคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Kay, 2010) ซึ่งได้ระบุว่า ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะใน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะการเรียนรู้

และนวัตกรรม ประกอบด้วย ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน กลุ่มที่ 2 ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ความรู้พื้นฐานด้านสื่อ ความรู้พื้นฐานด้าน ICT กลุ่มที่ 3 ทักษะชีวิต และการทำงาน ประกอบด้วย ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการ ชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิตและความเป็นผู้นำ และ ความรับผิดชอบ

นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับกระทรวงวิทยาศาสตร์และการฝึกอบรมของ ออสเตรเลีย (DEST, 2006) ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตว่าเมื่อประกอบดังนี้ กลุ่มที่ 1 ทักษะ พื้นฐาน ประกอบด้วย การรู้หนังสือ การคิดคำนวณ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี กลุ่มที่ 2 ทักษะความสัมพันธ์กับบุคคล ประกอบด้วย ทักษะการสื่อสาร ความสัมพันธ์กับบุคคล การทำงาน เป็นทีม ทักษะการบริการ กลุ่มที่ 3 ทักษะการคิดและการสรุปความ ประกอบด้วย ทักษะการรวบรวม และการจัดการข้อมูล ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการวางแผนและการจัดการ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะ การคิดและนวัตกรรม ทักษะการคิดสร้างสรรค์และคิดอย่างเป็นระบบ กลุ่มที่ 4 ทักษะความสามารถ ส่วนบุคคล ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ ความยืดหยุ่น ความสามารถในการบริหารเวลาของตนเอง และการพึ่งพาตนเอง กลุ่มที่ 5 ทักษะการทำงาน ประกอบด้วย ทักษะนวัตกรรม และ ทักษะการ ประกอบอาชีพ กลุ่มที่ 6 ทักษะชุมชน ได้แก่ ความรู้และทักษะความเป็นพลเมือง นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2558) ศึกษาความพึงพอใจของ ผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะของบัณฑิตมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการวิจัยส่วนหนึ่ง ในด้านความต้องการของนายจ้างต่อการพัฒนาบัณฑิต พบว่า นายจ้างต้องการให้บัณฑิตได้พัฒนา ในเรื่องต่อไปนี้เป็น คือ ภาวะผู้นำ ความมั่นใจในตนเอง การกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าตัดสินใจ การ ควบคุมอารมณ์ การแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลง ความอดทน ขยัน ซื่อสัตย์ การวางแผน การคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม การประสานงาน ความรับผิดชอบ ความ เสียสละ และการมีมนุษยสัมพันธ์

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตปริญญาโทและปริญญาเอก

ผลการศึกษาค้นคว้าได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตปริญญาโทและปริญญา เอกของ มสธ. ซึ่งประกอบด้วย 1) ประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา ประกอบด้วย ความรู้ และทักษะบางเรื่องของแต่ละกลุ่มทั้ง 5 กลุ่ม เช่น ในกลุ่มทักษะพื้นฐาน เน้นการพูดและการเขียน ภาษาอังกฤษ ความเข้าใจภาษาอังกฤษและทักษะ ICT กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ เน้นทักษะการ คิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะการสรุปความ กลุ่ม

ทักษะความสามารถส่วนบุคคล เน้นเรื่องความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างภาษาต่างวัฒนธรรม กลุ่มทักษะการจัดการจัดระบบงาน เน้นทักษะความเป็นผู้นำ การจัดระบบและวางแผนงาน การตัดสินใจ ทักษะการผลิตผลงาน กลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการงานในระดับสากล ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้สู่การปฏิบัติงาน และกลุ่มความรู้และทักษะอื่นๆ ได้แก่ ทักษะการประกอบธุรกิจ การประสานงานการสร้างเครือข่าย การพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถทางวิชาชีพ เป็นต้น

2) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ จัดทำเป็นชุดวิชาใหม่ให้ศึกษา สอดแทรกในชุดวิชาเดิม อบรมระยะสั้น จัดทำสื่อออนไลน์ ซีดี วีซีดี เป็นต้น 3) ช่วงเวลาในการพัฒนา ประกอบด้วย ช่วงปฐมนิเทศ ช่วงเริ่มศึกษา ช่วงระหว่างศึกษา และช่วงก่อนสำเร็จการศึกษา โดยในแต่ละช่วงจะให้ประเภทของความรู้และทักษะต่างกัน เช่น ช่วงปฐมนิเทศจะเน้นความรู้และทักษะการศึกษาในระบบทางไกลและการศึกษาตลอดชีวิต ช่วงเริ่มศึกษาจะเน้นความรู้และทักษะกลุ่มพื้นฐาน ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ICT การคำนวณ ช่วงระหว่างการศึกษาเป็นความรู้ในการทำงาน ความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ส่วนช่วงก่อนสำเร็จการศึกษาเป็นการเน้นความรู้และทักษะบางด้านที่จะต้องนำไปใช้ในการทำงานอีกครั้งหนึ่ง

จากผลการวิจัยในส่วนของประเภทของความรู้และทักษะที่ควรนำไปพัฒนาบัณฑิตปริญญาโทและเอกนั้น จะเห็นว่าเป็นประเภทของความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ดังที่ Kay (2010) ได้ระบุทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไว้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ และมีความรู้และทักษะย่อยๆ หลายทักษะ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการร่วมมือทำงาน ความรู้ด้าน ICT ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่ม ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม การเพิ่มผลผลิต ความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ นอกจากนี้ผลการวิจัยในส่วนของประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา ยังสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตปริญญาโทและปริญญาเอกตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 2557) ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ด้านใหญ่ และมีองค์ประกอบย่อยๆ อีกหลายเรื่อง คือ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่การมีภาวะผู้นำในการส่งเสริมให้มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ ได้แก่มีความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในเนื้อหาสาระและสามารถประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม (3) ด้านทักษะทางปัญญา ได้แก่สามารถใช้ความรู้และเทคนิคการแสวงหาความรู้ในการวิเคราะห์ประเด็นและปัญหาและพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ได้แก่ วางแผนในการปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของตนเอง และร่วมมือ

กับผู้อื่นอย่างเต็มที่ และ(5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ สามารถสรุปปัญหาและเสนอแนะแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ โดยเจาะลึกในสาขาวิชาเฉพาะ สามารถสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในวงการวิชาการและวิชาชีพ

นอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่เป็นสากลที่กำหนดโดยประเทศต่างๆ เช่น คุณลักษณะของบัณฑิตที่กำหนดโดย Department of Education ประเทศ Australia (2016) ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตเป็น 7 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ทักษะการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียน กลุ่มที่ 2 ทักษะการคิด ซึ่งประกอบด้วย คณิตวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และคิดอย่างมีวิจารณญาณ กลุ่มที่ 3 ทักษะการแก้ปัญหา ประกอบด้วย การแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และเชิงนวัตกรรม กลุ่มที่ 4 ความสามารถการใช้ ICT กลุ่มที่ 5 ความสามารถในการเรียนรู้และการทำงานอย่างเป็นอิสระ กลุ่มที่ 6 ความสามารถในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกับผู้อื่น และ กลุ่มที่ 7 ความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม วัฒนธรรม และประเทศชาติ

ผลการวิจัยในส่วนของวิธีการในการให้ความรู้และช่วงเวลาการให้ความรู้ ซึ่งวิธีการให้ความรู้ที่ใช้สื่อหลายชนิด และช่วงเวลาการให้ความรู้ให้ตั้งแต่ช่วงแรกเข้า คือ ช่วงปฐมนิเทศไปยังช่วงเริ่มศึกษา ช่วงระหว่างศึกษา ไปจนถึงช่วงก่อนสำเร็จการศึกษา ผลการวิจัยในส่วนนี้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งกล่าวไว้โดยนักการศึกษาทางไกลหลายๆ ท่าน ได้แก่ แมคเคนซีและคณะ (Mckencie and others, 1975), เพอริ (Perry, 1997), แดเนียลและคณะ (Daniel and others, 1982), คีแกน (keegan, 1986) และ โฮล์มเบิร์ก (Holmberg, 1989) อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี (2549) และนักการศึกษาทางไกลในประเทศไทย ได้แก่ วิจิตร ศรีสอาน และคณะ (2534), ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2534) ซึ่งสรุปหลักการและกระบวนการในการจัดการศึกษาทางไกลได้ว่าการศึกษาทางไกลเป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้สอนไปยังผู้เรียนโดยผ่านสื่อประเภทต่างๆ กระบวนการในการจัดการศึกษานั้นเริ่มตั้งแต่ การสร้างความรู้ความเข้าใจในการศึกษาในระบบทางไกล ซึ่งอาจจะเรียกว่า ช่วงปฐมนิเทศ จากนั้นจึงเป็นการให้ความรู้ที่เป็นพื้นฐานทั่วไปก่อน จึงจะเป็นความรู้ในเรื่องที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละสาขาวิชามากขึ้น และเมื่อใกล้จะสำเร็จการศึกษาจะมีการเสริมความรู้และประสบการณ์ด้วยการฝึกอบรบ ฝึกปฏิบัติการ เพื่อเป็นการสรุปประมวลความรู้ที่ได้เรียนมา และได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมและสถานการณ์จำลองต่างๆ สำหรับวิธีการและสื่อที่ใช้จะมีความหลากหลาย เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ CD/VCD บทเรียนออนไลน์ การสอนเสริม การอบรบแบบเผชิญหน้า e-training การศึกษาดูงาน และการปฏิบัติงาน เป็นต้น การจะใช้สื่อใดหรือวิธีการใดจะเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาและ

ประสบการณ์ที่จะถ่ายทอดแก่นักศึกษา ซึ่งผลการวิจัยนี้ก็ได้นำเสนอแนวทางการให้ความรู้และทักษะแก่นักศึกษา โดยดำเนินการตามหลักการของการจัดการศึกษาทางไกลทุกประการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ดังต่อไปนี้

1. ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความเห็นว่า ความรู้และทักษะของบัณฑิตทั้ง 5 กลุ่ม คือ กลุ่มทักษะพื้นฐาน กลุ่มความสามารถทางวิชาชีพ กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล กลุ่มทักษะด้านการจัดระบบงาน และกลุ่มความรู้และเทคนิคเฉพาะด้าน ต่างมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอก แต่กลุ่มที่ได้ระดับความสำคัญต่อการปฏิบัติงานมากกว่ากลุ่มอื่นๆ คือ กลุ่มทักษะความสามารถส่วนบุคคล โดยเฉพาะในประเด็นความรับผิดชอบ ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนต่างภาษาต่างวัฒนธรรม ความสามารถในการปรับตัว ความซื่อสัตย์สุจริต การพึ่งพาตนเอง ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอก มหาวิทยาลัยควรหาวิธีการต่างๆ เพื่อสอดแทรกทักษะเหล่านี้ในการพัฒนานักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อความรู้และทักษะในด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในบัณฑิตปริญญาโทและปริญญาเอกของมหาวิทยาลัยในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ นั้นแสดงว่ามหาวิทยาลัยได้จัดการเรียนการสอนและผลิตสื่อการสอนในระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งสามารถปลูกฝังความรู้และทักษะที่สำคัญแก่นักศึกษาได้คืออยู่แล้ว มหาวิทยาลัยควรดำรงรักษาคุณภาพดังกล่าวไว้ และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

3. ผลจากการวิจัยพบว่า ยังมีความรู้และทักษะบางด้านของบัณฑิตปริญญาโทและเอกของมหาวิทยาลัยที่ผู้ใช้บัณฑิตยังมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง นั่นคือ การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการพูด การสื่อสารภาษาอังกฤษด้วยการเขียน และความเข้าใจภาษาอังกฤษ เพราะฉะนั้นมหาวิทยาลัยควรใช้วิธีการต่างๆ ที่จะช่วยพัฒนาภาษาอังกฤษด้วยการพูด การเขียน ด้านความเข้าใจแก่นักศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก เพราะถือเป็นความรู้และทักษะที่สำคัญมากสำหรับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ควรจัดทำเป็นชุดวิชาพื้นฐานให้เรียนตั้งแต่เริ่มการศึกษา

4. ชุดวิชาพื้นฐานที่ควรให้นักศึกษาเรียนตั้งแต่เริ่มศึกษา ประกอบด้วย การอ่านภาษาอังกฤษ การเขียนภาษาอังกฤษ ความเข้าใจภาษาอังกฤษ ทักษะการพูดการฟัง ทักษะการรู้ข่าวสาร ข้อมูล และทักษะ ICT

5. ผลจากการวิจัยในส่วนของความรู้และทักษะที่บัณฑิตปริญญาโทและเอกยังควรต้องพัฒนา ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต บัณฑิต คณาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่า ถึงแม้ว่าผู้ให้ความคิดเห็นส่วนใหญ่ระบุว่าควรพัฒนาปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนาจะพบว่า ล้วนเป็นความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับสังคมในศตวรรษที่ 21 ดังตัวอย่างกลุ่มความสามารถทางวิชาชีพความรู้และทักษะที่ยังควรพัฒนา ได้แก่ ทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะการสรุปความเป็นต้น ดังนั้น มหาวิทยาลัยควรนำผลการวิจัยนี้ไปพิจารณาและเสนอแก่คณาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เพื่อเพิ่มเติมทักษะเหล่านี้ในการผลิตสื่อและในการจัดการเรียนการสอน

6. มหาวิทยาลัยควรจัดทำหลักสูตรระยะสั้นๆ รวมทั้งให้ความรู้โดยสื่อทางไกลในด้านความรู้และทักษะที่บัณฑิตที่จบออกไปทำงานแล้ว สามารถมาเพิ่มพูนความรู้เพิ่มเติม เพื่อนำความรู้ไปปฏิบัติงาน ได้แก่ ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ความรู้ทางวิชาชีพ ทักษะการประสานงาน ทักษะการผลิตผลงาน ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการพัฒนานวัตกรรม เป็นต้น

7. ผลการวิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอก โดยแนวทางประกอบด้วย ประเภทของความรู้และทักษะที่ควรพัฒนา วิธีการในการพัฒนา และช่วงเวลาในการพัฒนา มหาวิทยาลัยควรพิจารณานำแนวทางฯ ดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติ เพื่อจะได้พัฒนาบัณฑิตของ มสธ. ให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อยุคสมัยปัจจุบันและอนาคต และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1, มหาวิทยาลัยควรพิจารณานำแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตระดับปริญญาโทและปริญญาเอกที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปทดลองใช้และติดตามผล

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ประเภทความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับบัณฑิตในแต่ละสาขาวิชา

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวหรือรูปแบบในการพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะแต่ละด้าน เช่น แนวทางพัฒนาภาษาอังกฤษแก่นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา แนวทางพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม แนวทางการพัฒนาทักษะการเผชิญและการแก้ปัญหา เป็นต้น

4. ควรศึกษาวิจัยความต้องการของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยไปแล้ว ประมาณ 3 ปี ถึง 5 ปี เกี่ยวกับความรู้และทักษะที่ต้องการพัฒนาเพิ่มเติม เพื่อมหาวิทยาลัยจะได้นำมาจัดทำเป็นหลักสูตรระยะสั้นให้ศิษย์เก่าได้กลับมาศึกษา รวมทั้งผู้สนใจทั่วไป

5. ควรศึกษาวิจัยแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตในทศวรรษหน้า